

מביתו, אלא היה נותן מעות לגובר כערך נסכיו, והיה מקבל "חותם" שהוא מעין קבלה, והיה הולך עם קבלה זו לממונה, שהיה נותן לו בתמורה סולת לנסכיו.

דתן במסכת שקלים ה ג: ארבע חותמות היו במקדש, וכתוב עליהן: "עגל", "זכר", "גדי", ו"חוטא":

"גדי" [החותם שהיה כתוב עליו "גדי"] משמש לקבלת נסכי צאן, של גדולים ושל קטנים [בהמות גדולות וקטנות], של זכרים ושל נקבות, חוץ משל אילים שנסכיהם שונים משאר נכסי הצאן; הרי למדנו שהנקבה הגדולה – היא הרחלה – אינה שונה משאר הצאן, ולא יצא מכלל אלא איל בלבד.

המשניות מכאן ועד סוף הפרק עוסקות בסמיכה על הקרבנות כמאמר הכתוב בתחילת ספר ויקרא: "אדם כי יקריב מכם קרבן לה' אם עולה קרבנו מן הבקר וסמך ידו על ראש העולה ונרצה לו לכפר עליו", ונזכרה עוד הסמיכה מספר פעמים בתורה, ובכמה מיני קרבנות.

הסמיכה היא שסומכים הבעלים את שתי ידיהם על ראש הקרבן בחזקה, ומתודה על החטאת עוון חטאת, ועל האשם עוון אשם, ועל העולה מתודה עוון עשה, ולא תעשה שניתק לעשה; ועל השלמים אינו מתודה אלא אומר דברי שבח; [על פי רמב"ם מעשה הקרבנות סוף פרק ג].⁽¹⁾

שלש, תלמוד לומר "או לאיל האחד", ללמד שאין באיל חילוק בשניו.⁽¹⁷⁾

"או לשה בכבשים" מה תלמוד לומר?

לפי שמצינו שהילק הכתוב בין נסכי כבש לנסכי איל, כלומר חילק בכבשים הזכרים בשנותיהם, יכול שנחלק גם בין נסכי כבשה [בת שנה] לנסכי רחלה [בת שתיים] –

תלמוד לומר "או לשה בכבשים".

"או בעיזים" מה תלמוד לומר?

לפי שמצינו שהילק הכתוב בכבשים בין נסכי כבש לנסכי איל –

יכול נחלק גם בעיזים בין נסכי גדי [עז צעיר] לנסכי שעיר –

תלמוד לומר "או בעיזים".

אמר רב פפא: בדיק לן רבא [מנסה היה רבא אותנו]:

צב-א נסכי רחלה [בת שתי שנים, כאיל] בכמה, האם מביא עליה נסכים כשל כבש או כשל איל?

ואמרינן ליה, ענינו לו לרבא: הרי מתניתין היא במסכת שקלים, שאין נסכי הרחלה שונים משל כבש.

מי שהיה זקוק לנסכים, לא היה מביא סולת

1. א. אבל בפירוש הר"ש משאנן בתורת כהנים [ויקרא א ו, על הפסוק והפשיט את העולה] כתב בתוך הדברים, שאף על שלמים

17. מלשון רש"י בכתב יד נראה, שהלימוד הוא מ"או"; ולכאורה תיפוק ליה מ"האחד" כמו בשור.

מתניתין:

כל קרבנות הציבור, אין בהן סמיכה על הקרבן —

חויז מפר חטאת הבא על אחת מכל המצוות [פר חטאת, כשהורו בית דין הגדול בטעות היתר לעבור על אחת מכל המצוות ועשו הציבור על פיהם, והוא "פר העלם דבר של ציבור"] —

וכמאמר הכתוב [ויקרא ד]: "ואם כל עדת ישראל [אלו סנהדרין] ישגו, ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו אחת מכל מצוות ה' אשר לא תעשינה ואשמו. [שטעו סנהדרין להורות באחת מכל כריתות שבתורה שהוא מותר, כגון שהורו להתיר את החלב שעל הקיבה, שסברו שהוא שומן ולא חלב ועשו הציבור על פיהם]. ונודעה החטאת אשר חטאו עליה, והקריבו הקהל פר בן בקר לחטאת והביאו אותו לפני אהל מועד, וסמכו זקני העדה [אלו הסנהדרין] את ידיהם על ראש הפר לפני ה'".⁽²⁾

ושעיר המשתלח לעזאזל ביום הכפורים, וכמאמר הכתוב [ויקרא טז]: "ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירים עזים לחטאת ולקח את שני השעירים, והעמיד אותם לפני ה' פתח אהל מועד. ונתן אהרן על שני השעירים גורלות, גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי, והתודה עליו את כל עוונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם ונשא השעיר עליו את כל עוונתם אל ארץ גזירה, ושלח את השעיר במדבר".⁽³⁾

רבי שמעון אומר: אף⁽⁴⁾ שעיר חטאת של עבודת כוכבים שמביאים הציבור טעון סמיכה, והוא מה שאמר הכתוב [במדבר טז]: "וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות האלה [כלומר, מצוה אחת שהיא ככל המצוות, והיינו עבודת כוכבים] והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה [שטעו עיני העדה הם הסנהדרין והורו על אחת מן העבודות שהיא מותרת לעבוד עבודת כוכבים בכך, ועשו על פיהם]. ועשו כל

היה מתודה כמו עולה; ראה דבריו שם, והובא בהערה לקמן צג א, ראה שם.

ב. האחרונים דנו בדין סמיכה, אם הוא דין אקרקפתא דגברא, או שהוא הכשר בקרבן, או שניהם גם יחד; ובהערות מכאן ועד סוף הפרק יובא נידון זה.

2. פירוש "פר הבא על כל המצוות" נתבאר על פי רש"י מכתב יד, וכן פירש הרע"ב.

ומיהו בפירוש המיוחס לרש"י — בגמרא בד"ה ואין שעירי — נראה שהוא מפרש "פר הבא על כל המצוות" דהיינו הפר לעולה הנזכר [בבמדבר טז] עם שעירי עבודת כוכבים, וכלשון

התורה שם "וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות האלה"; ומכל מקום מביאר בדבריו, שהן פר העלם דבר של ציבור והן פר זה טעונים סמיכה, אם כי עיקר סמיכה בתורה כתיב בפר העלם דבר של ציבור, ראה שם היטב, ובברכת הזבח וצאן קדשים על דבריו.

3. כתבו האחרונים ללמוד מכאן, ששעיר המשתלח לעזאזל קרבן הוא, ולפיכך נמנה הוא בין קרבנות הציבור הטעונות סמיכה.

4. בגמרא מתבאר, שאין הוא בא להוסיף על מנין קרבנות הציבור הטעונות סמיכה, אלא מוציא הוא את שעיר המשתלח היות ואין

העדה פר בן בקר אחד לעולה ושעיר עזים אחד לחטאת".

כל קרבנות בהמה (5) של היחיד טעונין סמיכה של הבעלים –

חויז מן הבכור והמעשר בהמה והפסח

שאינם טעונים סמיכה.

ואף היורש, שהתנדב אביו עולה או שלמים והפרישם, ומת, (6) סומך על הקרבן.

ומביא היורש נפכים לקרבן של אביו. (7)

ממשכנין את מוצאה עד שיביא נסכיה, אלמא דמדינא צריך המוצא להביא נסכיה משלו, ואם כן, הא לא גרע היורש ממוצא, כיון דהבעלים אינם בעולם, והבהמה היא ברשותו, לא גרע היורש ממוצא בהמה דצריך להביא נסכיה.

אך מלשון הפירוש המיוחס לרש"י: ומביא נסכים שהיה אביו חייב להביא עם הזבח, נראה שלא כדבריו, כי לדעתו אין זה כלל מחמת חיוב אביו.

ג. באור גדול בגליון המשניות חלק על התוספות יום טוב מטעם אחר: אפילו לא ירש כלום נמי מביא, דהיורש הרי הוא בעלים וסומך, ואף דשליח אינו סומך, מכל מקום יורש סומך, אלמא דהוי כבעלים ומתכפר, ולכן גם מימר, ומשום הכי מביא נסכים אף בלא ירש כלום, וכן פירש החזון איש.

וכן מפורש בקרית ספר [פרק ג ממעשה הקרבנות] שדין הסמיכה הנסכים והתמורה ביורש הוא דין אחד, וכמו שהסמיכה ביורש נלמדת מתמורה כמבואר בגמרא, כך גם דין הנסכים ביורש נלמד ממנה; [ומתבאר גם לשון המשנה: והיורש סומך ומביא נסכים ומימר, כי כל שלשת הענינים האלו דין אחד הוא, שהיורש חשוב מתכפר לענין כל אלו].

ודברי הפירוש המיוחס לרש"י, יש לקיים עם פירוש זה, לפי מה שיתבאר בהערה 7 לצדד בדעתו, שאף מה שיורש סומך ומימר, יסוד הדין הוא משום שהוא במקום אביו, ראה שם.

ד. על פי דברי המקדש דוד שם, והאור גדול שם, והעונג יום טוב, יש להעיר בזה:

סמיכתו בבעלים, ומכניס תחתיו את שעירי עבודת כוכבים, ואילו לרבי יהודה אין שעירי עבודת כוכבים טעונים סמיכה.

5. אבל קרבנות מן העוף אינם טעונות סמיכה, כמבואר ברמב"ם מעשה הקרבנות ג ז, ונלמד מדברי הגמרא בגיטין כח א, כמבואר בנושאי כלים שם.

6. נתבאר על פי רש"י בתמורה ב א; ויתבאר יותר בהערות שגמרא.

7. **א. כתב בתוספות יום טוב:** כשירש מאביו [כלומר, שהשאיר אביו נסכים, אז יבואו הנסכים מנכסיו], דהא "יורש" קרי ליה, [ומשמע שירש נסכים מאביו].

ב. במקדש דוד סימן י סק"ג תמה עליו: קשה לומר כן, דזה דוקא ביורש שירש ומשום שעבוד נסכים; דאי הניח נסכים ושעבודא דאורייתא, מאי איריא נסכים אף כל הקרבן מביא, כדאמרינן בקידושין יג ב, שהיורשים מביאים עולת יולדת של אמם אפילו כשלא הפרישתה מחיים, משום ששעבודא דאורייתא; ואם שעבודא לאו דאורייתא, אם כן אפילו נסכים לא יביאו.

ולכן ביאר, דלעולם יורשים מביאים נסכים בין ירשו בין לא ירשו, ולא תיקשי: כיון דלא ירשו למה להם להביא נסכים, דגדולה מזו אמרו בשקלים פרק ז משנה ה, בבהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר ... דמתחילה היו

ומימר, אם המיר היורש את הבהמה — שהפריש אביו ומת — באחרת, "והיה הוא

ותמורתו יהיה קודש", וכמו שהבעלים ממירים.⁽⁸⁾

הנה לעיל נא ב הובאה המשנה בשקלים ז ו, גר שמת והניח זבחים: יש לו [למת] נסכים, קרבים משלו, ואם לאו קריבין משל ציבור; וכתבו התוספות שם, דמיירי שהפרישן משלו, [ובאמת, כן משמע הלשון "יש לו נסכים"]; ומשמע נמי, דאם היה זה ישראל שמת, כי אז היה הדין שאפילו אם אין לו נסכים אין קריבין משל ציבור אלא משל יורשים, וכמו שכתב רש"י שם.

והנה לכאורה קשה: אם "שעבודא דאורייתא", אם כן למה דוקא כשהפרישן מחיים, והרי אף משאר נכסים שלו יש להביא נסכים ואף שמת הגר, וכשאר חובות הגר שגובים מנכסיו אם שעבודא דאורייתא?!

ובהכרח צריך לומר, שהתוספות מפרשים כן לפי דעת הסובר שעבודא לאו דאורייתא, ומכל מקום מבואר, דאם היה זה ישראל שמת היו מביאים היורשים, אפילו לא הניח אביהם נסכים, ומבואר דלא כהתוספות יום טוב.

ועוד יש לומר בכוננת התוספות, דלענין נסכים אין שייך לדון שעבודא דאורייתא, כי חיוב הנסכים הוא בשעת הבאת הקרבן, ולא נשתעבדו נכסיו לזה; ואף לפירוש זה מוכח דלא כהתוספות יום טוב שהיורש מביא נסכים רק אם הניח אביו נסכים ומשום שעבוד.

וכל שכן דתיקשי על התוספות יום טוב אם נפרש שלא כהתוספות, ו"יש לו נסכים" היינו שיש לו נכסים; שהרי תיקשי: מה בין גר שמת לשאר יורשים, והרי שניהם אינם מביאים אלא אם כן הניח אביהם נסכים, ומוכרח שגבי יורשים אין צורך לזה, ולעולם מביאים הם נסכים משלהם.

ה. בעיקר שם יורש, אם הוא דוקא בבן, ואם

יש בזה דיני קדימה, ואם מי שירש על ידי משמוש נקרא יורש, ראה אבי עזרי פרק ג ממעשה הקרבנות.

8. בזבחים ו א מתבאר הטעם שהיורשים ממירים, ואף על גב שתמורה תלויה בבעלים, שהוא משום שהמתכפר עושה תמורה [הוא החשוב בעלים], והיורשים אם כי אין להם כפרה גמורה בקרבן אביהם, מכל מקום "מקופיא מתכפר".

ובפשוטו, הגדר הוא שכפרה זו דיה כדי להמיר; וכן נראה מדברי התוספות בזבחים שם; וכן מפורש בפירוש הראב"ד לתורת כהנים בסופו, שכתב בטעם הדבר שירש מימר: יורש (כך, תיבה זו אינה מובנת) כקרבן ידידיה דמי, דאינהו נמי מכפרי בגווה.

ואולם האחרונים הביאו ראיות שיש חולקים בזה; דהנה בשיטה מקובצת בהשמטות לתמורה ב א, כתב, דאם כי בסוגייתנו מבואר מקור לזה מהכתוב "המר ימיר", מכל מקום אף מסברא היינו יודעים שהיורש ממיר משום שכרעיה דאבוה הוא, ומשמע שאינו מטעם כפרתו של יורש, אלא שעומד תחת אביו, ראה שם; גם דקדקו קצת כן מלשון הפירוש המיוחס לרש"י כאן: שיכול להמיר בקרבן אביו כאביו, דמשמע נמי שבמקומו הוא עומד.

ובכל זה יש לדון גם במה שירש סומך, שהרי דין אחד הוא, כמבואר בגמרא לקמן צד א, שדין הסמיכה ביורש נלמדת מתמורה.

וראה בכתבים המיוחסים להגרי"ז בתמורה ב א, שביאר, דאין היורש נעשה לבעל הקרבן, וסמיכתו אינה מדין חיוב הבעלים לסמוך, אלא משום שדין הסמיכה הוא גם דין בהכשר הקרבן,

גמרא

להביא אחר תחת זה שהוציא] עד שאמר רבי יהודה "ואת מי אביא תחתיהם" ?!

אמר פירש רבינא: גמירי [קבלה מהלכה למשה מסיני] כי שתי סמיכות יש בקרבנות צבור, ואם אתה מוציא מן המנין את שעירי עבודת כוכבים, יש בהכרח להביא אחר תחתיו, ובא שער המשתלח והשלים את המנין.⁽¹⁰⁾

כאן שבה הגמרא להמשך הברייתא:

אמר לו רבי שמעון: וכי איך נביא את השעיר המשתלח להשלים את המנין — והלא אין סמיכה אלא בבעלים,⁽¹¹⁾ ואילו זה — שעיר המשתלח שאין מתכפרין בו אלא ישראל — אהרן ובניו [כלומר, הכהן הגדול ומי מבניו שיתמנה תחתיו], סומכין בו,

תנו רבנן: כל קרבנות הצבור אין בהן סמיכה, חוץ מפר הבא על אחד מכל המצוות שעשו ישראל בהוראת בית דין, [פר העלם דבר של ציבור], ושעירי⁽⁹⁾ עבודת כוכבים שעבדו ישראל בהוראת בית דין. דברי רבי שמעון.

רבי יהודה אומר: שעירי עבודת כוכבים אין בהן סמיכה. ואת מי מקרבנות הציבור אביא תחתיהם להשלים את מנין קרבנות הציבור שסומכים עליהם? את שעיר המשתלח.

ועד שלא סיימה הגמרא להביא את כל הברייתא, מקשה עליה הגמרא:

וכי לא סניא דלא מעייל [וכי הכרח הוא

ולענין זה היורש יכול אף הוא לסמוך, ואינו נקרא אצלו קרבן דחבריה, [כן נראית כוונתו שם]: וראיה לזה מרבינו גרשום בערכין ב א, שאם כבר סמך עליו אביו לא היה היורש סומך, ולכאורה מה מהני מה שכבר אביו סמך; אלא ודאי מה שהוא יורש אינו עושה אותו לבעל הקרבן שיתחייב לסמוך, כמו שבעל הקרבן מחויב לסמוך, אלא רק זו מעלת היורש ואינו כמו איש אחר; וכל זה כשלא היה לקרבן זה סמיכה אז סומך היורש, אבל אם אביו כבר סמך עליו טרם שמת, אז גם היורש אינו סומך, ראה עוד שם; ויתבאר עוד מזה בהערות לקמן צג א, ראה שם.

11. פירש במיוחס לרש"י: ולא היא סמיכה; ופשטות כוונתו היא, כי מאחר שאין סמיכה אלא בבעלים, בהכרח שאין זה דין סמיכה של קרבנות אלא דין אחר הוא; [ויש שרצו לומר, שלשיתתו אין שעיר המשתלח חשוב "קרבן" כלל, והסמיכה מדין הוידי הווא].

והיה אפשר לפרש, ש"גמירי שתי סמיכות בציבור" משמע סתם סמיכות שהן בבעלים, ולא זה שאינו בבעלים, וראה לשון רש"י מכתב יד כאן; וראה עוד בלשון רש"י מכתב יד בעמוד ב

9. ראה מנחת אריאל בביאור לשון "שעירי" שהוא לשון רבים.

10. א. כעין זה לעיל פח א.

ב. בגמרא בעמוד ב יתבאר, שאם כי לדעת

ושחט את שעיר החטאת אשר לעם והביא את דמו אל מבית לפרוכת ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר והזה אותו על הכפורת ולפני הכפורת –

וכפר [בהזאת דם הפר ודם השעיר] על הקודש מטומאות בני ישראל ומפשעיהם לכל חטאתם [כלומר, דם הפר מכפר על הכהנים, והשעיר שמזים מדמו בפנים מכפר על ישראל שנכנסו למקדש או שאכלו קודש בטומאה] וכלה מכפר את הקודש ואת אהל מועד ואת המזבח [בדם הפר והשעיר] והקריב את השעיר החי [הוא השעיר המשתלח]. וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי והתודה עליו את כל עוונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם ונתן אותם על ראש השעיר ושלח ביד איש עתי המדברה, [ווידוי זה הוא על שאר עבירות, כי על טומאת מקדש וקדשיו כבר נתכפרו ישראל בדם השעיר].

ולמדנו מפסוקים אלו, שדם הפר מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו, ודם השעיר שמזים מדמו בפנים, מכפר על ישראל מטומאת מקדש וקדשיו; והשעיר המשתלח מכפר על ישראל משאר עבירות, כי הרי על טומאת מקדש וקדשיו כבר נתכפרו, אלו בדם הפר, ואלו בדם השעיר הנעשה בפנים.

אבל נחלקו רבי שמעון ורבי יהודה בשנים:

שכפרתם אינה תלויה בשעיר המשתלח! ? (12)

אמר לו רבי יהודה לרבי שמעון: אף זה – שעיר המשתלח – **גם אהרן ובניו מתכפרין בו,** ונמצאת סמיכה בבעלים; ומפרש לה ואזיל במה נחלקו.

אמר רבי ירמיה:

ואזדו רבי יהודה ורבי שמעון לטעמייהו [לשיטתם] שנחלקו אם אהרן ובניו מתכפרים בשעיר המשתלח, או לא; **דתניא:**

כתיב בפרשת יום הכפורים [ויקרא טז]:

”בזאת יבא אהרן אל הקודש [לקודש הקדשים ביום הכפורים] בפר בן בקר לחטאת [פר שמביא אהרן משלן] ... ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו [משלן] וכפר בעדו ובעד ביתו [מתוודה עליו עוונותיו ועוונות ביתו] ונתן אהרן על שני השעירים גורלות גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל. והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הגורל לה' ועשהו חטאת. והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו [הוא וידוי שני שמתודה אהרן על הפר, על עוונותיו ועל עוונות אחיו הכהנים שנקראים "ביתו"] ולקח מדם הפר והזה באצבעו על פני הכפורת קדמה ולפני הכפורת יזה שבע פעמים מן הדם באצבעו.

12. **ואם תאמר:** והרי בפר העלם דבר של ציבור ובשעירי עבודת כוכבים סומכים הזקנים, והם הרי אין מתכפרים עם כל הציבור, ומביאים קרבן בפני עצמן, לדעת רבי שמעון בהוריות ה א ! ?

בד"ה קראי למה לי שכתב גבי שעיר המשתלח "פשיטא דהיא סמיכה לאו סמיכה היא ובעי סמיכה אחרת להשלים סמיכות דרבינא"; וראה עוד מענין זה בהערות שבעמוד ב.

האחד: אם השעיר המשתלח מכפר אף על שאר עבירותיהם של כהנים.

השני: אם הוידוי שעל הפר בא לכפר לכהנים על שאר עבירות, או שאף הוידוי הוא כדם, שהוא מכפר על טומאת מקדש וקדשיו בלבד.

כתיב בסוף פרשת יום הכפורים: "וכפר את מקדש הקודש ואת אהל מועד ואת המזבח יכפר, ועל הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר"; ונחלקו בפירושו רבי יהודה ורבי שמעון:

"וכפר את מקדש הקודש", זה לפני ולפנים כלומר הזאות הפר והשעיר מכפרות על טומאה שאירעה לפני ולפנים בקודש הקדשים, כגון נטמא לפני ולפנים ושהה כדי השתחויה, שהוא חייב על שהייתו, וכגון שלא נודעה לו עדיין הטומאה ומכפרים הפר והשעיר עד שיודע לו, ויביא את עיקר קרבנו שהוא קרבן חטאת של יחיד עולה ויורד.

"ואת אהל מועד" זה היכל. כלומר, הזאות הפר והשעיר מכפרות על הנטמא בהיכל.

"ואת המזבח" כמשמעו. היינו מזבח הזהב [שעליו מזים מדם הפר והשעיר], כלומר, הזאות הפר והשעיר מכפרות על המקטיר

קטורת בטומאה.

"יכפר", אלו העזרות. כלומר, הזאות הפר והשעיר מכפרות על הנכנס לעזרה בטומאה.⁽¹³⁾

"ועל הכהנים" כמשמעו.

"ועל כל עם הקהל" אלו ישראל.

"יכפר" אלו הלויים.

הושו בולן — כהנים לויים וישראלים — לכפרה אחת, שמתכפרין בשעיר המשתלח בשאר עבירות.

כלומר, הרי כבר נתכפרו כהנים וישראל על טומאת מקדש וקדשיו, אלו בפר ואלו בשעיר הנעשה בפנים, ובפסוק זה הרי מבואר שיש כפרה אחת לכהנים ולישראל, ובמה הכתוב מדבר: בשעיר המשתלח שכפרתו על שאר עבירות משותפת לכהנים ולישראל — דברי רבי יהודה;

הרי למדנו בשיטתו, שהשעיר המשתלח מכפר גם על הכהנים, והיינו דאמר רבי יהודה כאן, שאף שעיר המשתלח סמיכתו בבעלים הוא, כי אף הכהנים הסומכים בכלל הכפרה הם.

היא לנטמא לפני ולפנים, בהיכל, במזבח ובעזרות —

ובין קושיותיהם הקשו: שצריך רש"י לדחוק ולפרש "מזבח כמשמעו" כגון שהקטיר עליו בטומאה, ואם כן היינו "טמא ששימש", ולא מצינו שיכפר השעיר הפנימי על כהן ששימש בטומאה; ועוד קושיות.

ומיהו רש"י מכתב יד כאן, כתב: מזבח,

כתבו התוספות [עמוד ב ד"ה הא]: והא דחשיבי זקנים בעלים ... כיון דעל ידיהן נעשה החטא, קרי להו בעלים; ראה עוד בזה בהערות שם.

13. כל מה שנתבאר הוא על פי רש"י בשבועות יג ב.

והתוספות שם חלקו על פירושו, שהכוונה

כתוספת לדם השעיר, אלא לכפרת שאר עבירות, כך הוידוי של כהנים לשאר עבירות הוא בא ולא לטומאת מקדש וקדשיו, ואילו בוידויו של שעיר המשתלח מתכפרים ישראל לברם ולא הכהנים שכבר נתכפרו בוידויו של פר. (14)

הרי למדנו, שלדעת רבי שמעון אין כפרה לכהנים בשעיר המשתלח, ואם כן סמיכתם עליו אינה סמיכת בעלים.

ומקשינן לרבי שמעון: הא ודאי הושוו! כלומר, הרי בפסוק שהביא רבי יהודה מבואר, שכפרה משותפת יש לכהנים ולישראל, ואילו לרבי שמעון הרי אין הם מתכפרים בדבר אחד, כי על טומאת מקדש וקדשיו, מתכפרים הכהנים בפר, וישראל בשעיר הנעשה בפנים; ועל שאר עבירות הרי ישראל מתכפרים בשעיר המשתלח, והכהנים בוידויו של פר!?

ומשנינן: אין — הושוו דבני כפרה נינהו, מיהו כל חד וחד מכפר בדנפשיה; אין הכתוב בא לומר שיש להם כפרה אחת בקרבן אחד, אלא שלכל אלו יש כפרה, ואולם כפרתם אינה בדבר אחד, אלא כל אחד מתכפר בקרבן המיועד לו.

רבי שמעון אומר, אין הדבר כאשר אתה אומר, שהכהנים מתכפרים בוידויו של שעיר המשתלח על שאר עבירות, אלא כפרה אחרת היא לכהנים על שאר עבירות; שהרי לפי דבריך, מתכפרים הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו בדם הפר ובוידויו כאחד, ואילו ישראל מתכפרים על כך בדם השעיר לבדו שהרי אין לו וידוי, ואילו הוידוי שמתודים עליהם בשעיר המשתלח לכפרת שאר עבירות הוא בא; ואין הדבר כן, אלא:

כשם שדם שעיר הנעשה בפנים [השעיר החי שמזים מדמו בפנים] **מכפר לבדו על ישראל על טומאת מקדש וקדשיו**, שהרי אי אתה יכול לומר שאינו מכפר לבדו אלא עם הוידוי, כי אין וידוי לשעיר הפנימי —

כך דם הפר לבדו מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו, והוידוי הנלוו אליו לא נצרך לכפרתם על טומאת מקדש וקדשיו, כי הדם הוא בנפש יכפר ולא נצרך הוידוי, וככפרת ישראל בשעיר הפנימי.

וכשם שוידויו של שעיר המשתלח מכפר על ישראל בשאר עבירות, כך וידויו של פר **מכפר על הכהנים בשאר עבירות**.

כלומר, כשם שהוידוי של ישראל לא בא

שיירי הדם היה שופך על יסוד המזבח החיצון אשר בעזרה; ומיהו נתקשו בלשון "עזרות" שהוא לשון רבים, ראה עוד שם.

14. דברי רבי שמעון נתבארו על פי רש"י בשבועות יג ב; ודברי רש"י מכתב יד כאן טעונים תוספת ביאור, ראה בזה ב"יד בנימין".

שמכפרים על טומאה שנגע במזבח, ולא הזכיר הקרבה, וגם משמע שזה כולל את הנוגע בטומאה במזבח החיצון, אך יש לעיין: מה איסור יש בנגיעה במזבח בטומאה.

והתוספות שם פירשו: אין כוונת הברייתא בפירוט כל אלו לבאר היכן היתה הטומאה, אלא הכוונה היא להזאות שנעשות במקומות אלו, ואף שבעזרה לא היתה הזאה, מכל מקום את

ומסכמת הגמרא את שיטותיהם: (15)

לרבי יהודה:

טומאת מקדש וקדשיו ישראל מכפרי בשעיר הנעשה בפנים, וכהנים בדם הפר של אהרן.

ובשאר עבירות, אלו ואלו מכפרי בוידוי שעיר המשתלח.

ולרבי שמעון: בשאר עבירות נמי חלוקים הכהנים מישראל, וכהנים בוידוי דפר מתכפרי ולא בשעיר המשתלח כישאל.

מביאה הגמרא עוד ברייתא אחרת שמבואר בה ככל אשר נתבאר לעיל במחלוקתם של רבי יהודה ורבי שמעון בשעיר המשתלח:

בדקתני עוד בברייתא אחרת:

אחד ישראל ואחד כהנים ואחד כהן משיח מתכפרים בשעיר המשתלח על שאר עבירות

—

מה בין ישראל לכהנים ולכהן משיח, כלומר ובאיזו כפרה אין הם שוים?

אלא שדם הפר מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו, ודם השעיר מכפר על ישראל על טומאת מקדש וקדשיו; ואלו, דברי רבי יהודה הם.

רבי שמעון אומר: כשם שדם השעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל, כך דם הפר מכפר על הכהנים; כשם שוידוי של שעיר המשתלח מכפר על ישראל, כך וידוי של פר מכפר על הכהנים.

תנו רבנן: פר (16) העלם דבר של ציבור טעון סמיכה, ואין שעירי עבודת כוכבים טעונים סמיכה כלל. דברי רבי יהודה.

רבי שמעון אומר: כך הוא החילוק שביניהם:

פר טעון סמיכה בזקנים [בסנהדרין], ואין שעירי עבודת כוכבים טעון סמיכה בזקנים אלא באהרן כלומר בכהנים, (17) אבל סמיכה צריך, כדילף רבי שמעון מקרא בהמשך הענין.

ומקשינן על המבואר בברייתא זו לדעת רבי שמעון שסמיכת שעירי עבודת כוכבים בכהנים היא; ורמינחו:

כתיב גבי שעיר המשתלח "וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי", ולכך הצרך הכתוב לומר "החי" אף שבו עוסק הכתוב, כדי ללמד:

החי טעון סמיכה, ואין שעירי עבודת כוכבים טעונים סמיכה כלל. דברי רבי יהודה.

יתירה מאחר שהפרשה עוסקת בפר, והיה לו לומר "על ראשו", וכעין דרשת הברייתא הבאה מ"החי"; אלא שב"שיטה מקובצת" מחק תיבות אלו; אך בעמוד ב נראה בהדיא דגרסינן לה, וצריך תלמוד.

17. נתבאר על פי הפירוש המיוחס לרש"י.

15. כתב רש"י מכתב יד: האי דכתוב בספרים "לרבי יהודה .." [עד "כדקתני ..."], פירוש יתירא הוא.

16. בספרים שלפנינו איתא: תנו רבנן: "וסמכו זקני העדה את ידיהם על ראש הפר", פר טעון סמיכה ...; והיינו דדרשינן תיבת "הפר" שהיא

רבי שמעון אומר: לא למעט אותם מסמיכה לגמרי בא הכתוב, אלא כך תמעט:

חי טעון סמיכה באהרן,

ב-צב ואין שעירי עבודת כוכבים טעונים סמיכה באהרן, אלא בזקנים — (1)

הרי מבואר, שסמיכת שעירי עבודת כוכבים — לדעת רבי שמעון — אינה באהרן אלא בזקנים, ולא כמבואר בבבליא הקודמת!?

אמר רב ששת ליישב בדרך תמיהה:

ותסברא דהך קמייתא מתרצתא היא [וכי סבור אתה שהברייתא הראשונה מיושבת היא ולא משובשת], והרי איך אפשר שיאמר רבי שמעון ששעירי עבודת כוכבים סמיכתם באהרן!?

והא אמר רבי שמעון לרבי יהודה שמנה בין סמיכות הציבור את סמיכת שעיר המשתלח במקום שעירי עבודת כוכבים שמנה רבי

שמעון:

סמיכה בבעלים בעינן ולא באהרן שאינו בעלים; (2) ואם אף שעירי עבודת כוכבים סמיכתם באהרן, הרי אי אפשר למנותם בין סמיכות הציבור; ובהכרח שסמיכתם בזקנים.

אלא בהכרח, הכי קתני בבבליא הראשונה:

”הפר” [האמור בפר העלם דבר של ציבור: “וסמכו זקני העדה את ידיהם על ראש הפר”], בא למעט: פר טעון סמיכה, ואין שעירי עבודת כוכבים טעונים סמיכה כלל — דברי רבי יהודה.

רבי שמעון אומר: “החיי” האמור בשעיר המשתלח בא למעט: חי טעון סמיכה באהרן, ואין שעירי עבודת כוכבים טעונים סמיכה באהרן, אלא בזקנים; ומפרשת הגמרא מה תשובה היא זו לרבי יהודה:

והכי קא אמר ליה רבי שמעון לרבי יהודה:

לרבי יהודה, שאין להכליל בין סמיכות הציבור אלא סתם סמיכות של בעלים, ולכן כתבו שאף הזקנים “נקראים” בעלים, ושייך להכלילם; שאם נפרש — כפי שנתבאר בהערה לעיל — בכוונת רבי שמעון, שאין זה דין סמיכה של קרבנות כיון שאינו בבעלים, אם כן לא היה די בסברא זו, כיון שבאמת אינם בעלים.

ורבינו גרשום כתב: והאמר רבי שמעון סמיכה בבעלים בעינן, וטפי עדיפא סמיכה בזקנים בשעיר עבודת כוכבים דאינהו הוו בעלים טפי מאהרן.

ומבואר מדבריו ש”אין סמיכה אלא בבעלים” דין הוא, שמחמתו אנו מחליטים שאי אפשר להיות סמיכת שעירי עבודת כוכבים באהרן אלא בזקנים.

1. ב”קין אורה” וב”שפת אמת” נתקשו: מהיכתי תיתי שתהיה סמיכה באהרן, עד שהצרכנו ללמוד מן הכתוב לא כן!?! וביארו שניהם, שהיה מקום ללמוד מ”הפר” שאין סמיכה בזקנים אלא באהרן.

2. כי אין אהרן מתכפר אלא בשעיר של שבט, כי פר ושעיר לכל שבט ושבט לדעת רבי שמעון, כמבואר בהוריות ד ב; אבל הזקנים חשובים בעלים אף על גב שלשיטת רבי שמעון עצמו שם, מביאים בית הדין פר ושעיר בפני עצמם, כיון שעל ידם בא החטא “קרי להו בעלים”, תוספות.

ויש לדקדק את לשונם שכתבו “קרי להו בעלים”, שהם מפרשים את טענת רבי שמעון